
Verhuisstromen in de Metropoolregio Amsterdam

2016-2017

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij RIGO. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. RIGO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Verhuisstromen in de Metropoolregio Amsterdam

2016-2017

Opdrachtgever

metropool
regioamsterdam

Contactpersoon

Lisan Wilkens

Projectnummer

P39040

Datum

8 mei 2019

Auteurs

André Buys; andre.buys@rigo.nl; 020 522 11 73

Inhoud

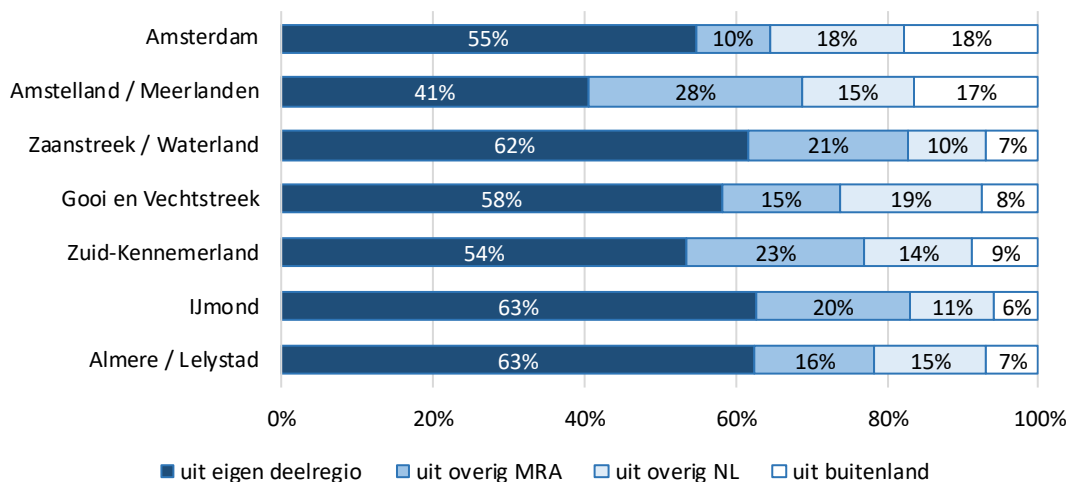
0.	Samenvatting	1
1	Verhuisde huishoudens	4
2	Selectieve migratie naar levensfase	8
2.1	Starters	8
2.2	Huishoudens met kinderen	11
2.3	Jongeren (tot 35 jaar)	14
2.4	Young professionals	14
2.5	Senioren (55-plussers)	15
2.6	Instream vanuit het buitenland	17
3	Selectieve migratie naar opleiding	18
3.1	Jonge huishoudens	18
3.2	Studenten	20
4	Selectieve migratie naar inkomen	21
Bijlage 1		24

Samenvatting

In 2016 en 2017 zijn ruim 300.000 huishoudens binnen en naar de MRA verhuisd, van wie ruim de helft binnen een van de zeven deelregio's (inclusief binnengemeentelijke verhuizingen). Een kleine 50.000 huishoudens verhuisde naar een ander deelgebied binnen de MRA. Dat is een minderheid, maar wel een substantieel aantal. Bovendien zijn de stromen tussen de deelgebieden verschillend van samenstelling.

Amsterdam is de grote trekker van huishoudens uit de rest van Nederland, maar is binnen de MRA netto leverancier van huishoudens aan de overige deelgebieden.

Herkomst van in 2016 en 2017 verhuisde huishoudens

Selectiviteit naar levensfase

De ene verhuizing is de andere niet. De verhuisstromen naar andere deelregio's zijn sterk selectief naar levensfase. Waar gezinnen vertrekken, stromen starters in en omgekeerd. Zo beschouwd vullen diverse delen van de MRA elkaar aan, met Amsterdam als startersmagneet en kraamkamer van de MRA.

Gezien deze selectiviteit kan worden gesteld dat de 'roltrap' nog altijd functioneert, althans wat levensfase betreft. Starters uit heel Nederland trekken naar Amsterdam en degenen die toe zijn aan settelen zwermen weer uit. Huishoudens met kinderen kijken daarbij overigens ook verder dan de MRA. Per saldo verliest de MRA huishoudens met kinderen aan de rest van Nederland. Op subregionaal niveau zijn er ook subroltrappen te zien, met Haarlem, Amstelveen, Purmerend, Zaanstad, Beverwijk en Hilversum als subcentra.

De aantrekkingskracht van Amsterdam op starters is zo groot, dat het niet overdreven is om te stellen dat de stad wordt overspoeld met starters uit zowel de rest van de MRA als overig Nederland. De instroom van starters overtreft de 'eigen' Amsterdamse starters in omvang. Daarbij vergeleken is de invloed van vertrekkende Amsterdamse gezinnen op de omliggende deelregio's veel kleiner. De gezinnen verspreiden zich over de wijde omtrek. Hier en daar is sprake van een tweetrapsbeweging: Amsterdamse gezinnen naar Haarlem, Haarlemse gezinnen op hun beurt naar (onder meer) Velsen.

Senioren (55-plus huishoudens) maken slechts iets meer dan 10% uit van de verhuisden. Deze stromen zijn wel selectief. Per saldo verliest de MRA senioren aan de rest van Nederland. Dit geldt voor alle onderscheiden deelregio's.

Selectiviteit naar opleiding

Qua opleidingsniveau loopt de roltrap minder gesmeerd dan qua levensfase. De stap van uit-zwermen uit Amsterdam naar de (overige delen van de) regio hapert. Veel jonge vestigers blijven na hun voltooide hogere opleiding in de Amsterdam hangen (in plaats van de stad te verlaten) of zoeken de stad zelfs nog op. Door selectieve migratie neemt de dominantie van de hoger opgeleiden in Amsterdam verder toe. Alleen Zuid-Kennemerland en Gooi en Vechtstreek kennen binnen de MRA een netto instroom van hoger opgeleide jongeren. Lager opgeleiden blijven overwegend in hun eigen deelregio.

Selectiviteit naar inkomen

Ook wat betreft inkomens is het migratiepatroon genuanceerder dan de roltrapmetafoor doet vermoeden. Bij een goed functionerende roltrap zouden Amsterdammers bij een gestegen inkomen naar de omliggende deelregio's verhuizen, om plaats te maken voor nieuwe instromers onderaan de roltrap. Er is wel sprake van (per saldo) uitstroom van hogere inkomens uit de stad naar de andere delen van de MRA (vooral naar Zuid-Kennemerland en Gooi en Vechtstreek). Deze stroom wordt echter overtroffen door een aanzienlijke netto instroom van hogere inkomens in Amsterdam uit de rest van Nederland (van buiten de MRA). De totale netto instroom in Amsterdam uit de rest van Nederland is tweetoppig: lage en ook hoge inkomens, weinig middeninkomens. De populariteit van Amsterdam onder vestigers met hogere inkomens zal zeker hebben bijgedragen aan recente prijsstijgingen.

Verschillen tussen en binnen deelregio's

Amsterdam is magneet en verdeelstation binnen de MRA. De overige delen van de MRA vormen echter geenszins een eenheid. Ook binnen de deelregio's verschillen gemeenten weer van elkaar. Hieronder worden enkele opvallende verschillen aangestipt. Het voert te ver om daarbij elke gemeente afzonderlijk te belichten. Een select aantal gegevens over de verhuisden per gemeente is te vinden via www.verhuisd-MRA.nl.

Amstelland / Meerlanden kende in 2016 en 2017 van alle deelregio's de grootste instroom van buiten de eigen deelregio. Daarbij was Amsterdam de grootste leverancier. Daarnaast kende Amstelland / Meerlanden relatief veel instromers uit het buitenland. Binnen de deelregio was Amstelveen netto ontvanger van huishoudens uit Amsterdam en netto leverancier van huishoudens aan (onder meer) Uithoorn. Diemen valt op als bestemming van met name starters.

Zaanstreek / Waterland onderscheidt zich door een hoog aandeel verhuisden binnen de eigen deelregio, met daarnaast ook instroom uit de rest van de MRA (vooral uit Amsterdam) en maar weinig uit de rest van Nederland en uit het buitenland. Onder vestigers (van buiten de deelregio) zijn hogere inkomens minder goed vertegenwoordigd dan gemiddeld. Binnen Zaanstreek / Waterland trekken starters per saldo naar Zaanstad en Purmerend.

Gooi en Vechtstreek kent in vergelijking met de andere deelregio's een grote instroom uit de rest van Nederland (buiten de MRA). Daarbij hebben instromers (van buiten de deelregio) meer dan gemiddeld hoge inkomens en zijn jonge vestigers relatief hoog opgeleid. Het aandeel starters onder de verhuisden is in Gooi en Vechtstreek het laagst van alle deelregio's; deze regio trekt vooral huishoudens in een meer gevorderd stadium van hun carrière.

Zuid-Kennemerland trekt relatief veel vestigers uit de rest van de MRA, waarbij met name de stroom uit Amsterdam naar Haarlem omvangrijk is. Haarlem zelf kent dan weer een netto uitstroom naar IJmond. Net als bij Gooi en Vechtstreek zijn instromers (van buiten Zuid-Kennemerland) relatief vaak hoog opgeleid en hebben zij vaak hoge inkomens.

IJmond kende net als Zaanstreek / Waterland weinig instroom uit de rest van Nederland (buiten de MRA) en uit het buitenland. Wel kent IJmond instroom uit de rest van de MRA, voornamelijk uit Haarlem. Binnen IJmond was Beverwijk in 2016 en 2017 de grote trekker. Het aandeel hoog opgeleiden onder jonge vestigers is in IJmond het laagst van alle deelregio's.

De verhuisden in **Almere / Lelystad** waren in 2016 en 2017 voor een relatief groot deel afkomstig uit de eigen deelregio (die in dit geval uit slechts twee gemeenten bestaat). Onder de recent verhuisden bevinden zich relatief veel huishoudens met kinderen. Onder de vestigers (van buiten de eigen deelregio) zijn hoog opgeleiden en huishoudens met hoge inkomens ondervertegenwoordigd.

1 Verhuisde huishoudens

In totaal zijn in 2016 en 2017 ruim 300.000 huishoudens binnen en naar de MRA verhuisd, van wie ruim de helft binnen een van de zeven deelregio's. Een kleine 50.000 huishoudens verhuisde naar een ander deelgebied binnen de MRA. Daarnaast vestigden zich bijna 50.000 huishoudens uit overig Nederland en vertrokken er ook bijna 40.000 naar overig Nederland. Deze stromen zijn ongelijk verdeeld over de deelregio's en gemeenten binnen de MRA. Amsterdam is de grote trekker van huishoudens uit de rest van Nederland, maar is binnen de MRA netto leverancier van huishoudens aan de overige deelgebieden.

Alle huishoudens

Het totaaloverzicht van verhuisde huishoudens is weergegeven in tabel 1. Zoals nog zal blijken maakt het hierbij veel uit over wat voor huishoudens we het hebben. Hier zijn alle huishoudens op één hoop gegooid.

In totaal zijn in 2016 en 2017 bij elkaar circa 306.000 huishoudens binnen dan wel naar de MRA verhuisd. Ruim de helft van deze verhuisden (55%) bleef binnen de eigen deelregio, in de meeste gevallen zelfs binnen de eigen gemeente. Alleen in Amstelland / Meerlanden was meer dan de helft afkomstig van buiten de eigen deelregio.

Het aandeel binnengemeentelijke verhuizingen loopt overigens sterk uiteen. In grotere gemeenten met een jonge bevolking wordt over het algemeen meer binnengemeentelijk verhuisd dan in kleinere en meer vergrijsde gemeenten. In duurdere gemeenten is naar verhouding meer instroom van buiten dan in goedkopere. Wie eenmaal de top van zijn wooncarrière heeft bereikt, verhuist niet meer zo snel. In Bloemendaal en Blaricum was 80% van de verhuisden afkomstig van buiten de gemeente.¹

Binnen de MRA was in de betreffende jaren sprake van een netto uitstroom uit Amsterdam en een instroom in elk van de overige deelgebieden.

Het saldo van de MRA als geheel met de rest van Nederland was positief: plus 9.660. De netto instroom uit de rest van Nederland kwam uitsluitend in Amsterdam terecht. De andere zes deelregio's kenden een netto uitstroom naar overig Nederland.

Uit het buitenland vestigden zich ruim 42.500 huishoudens. De uitstroom naar het buitenland is in huishoudens gerekend niet bekend, aangezien de huishoudenssituatie in het buitenland niet bekend is. Met het buitenland kon daarom ook geen saldo worden berekend.

De instroom uit het buitenland was vooral voelbaar in Amsterdam (18% van de instroom) en in Amstelland / Meerlanden (17%). Amsterdam kende ook veel instroom uit overig Nederland (buiten de MRA). Ook in Gooi en Vechtstreek vestigden zich veel huishoudens uit overig Nederland. De invloed van buiten de MRA was relatief klein in IJmond en in Almere / Lelystad.

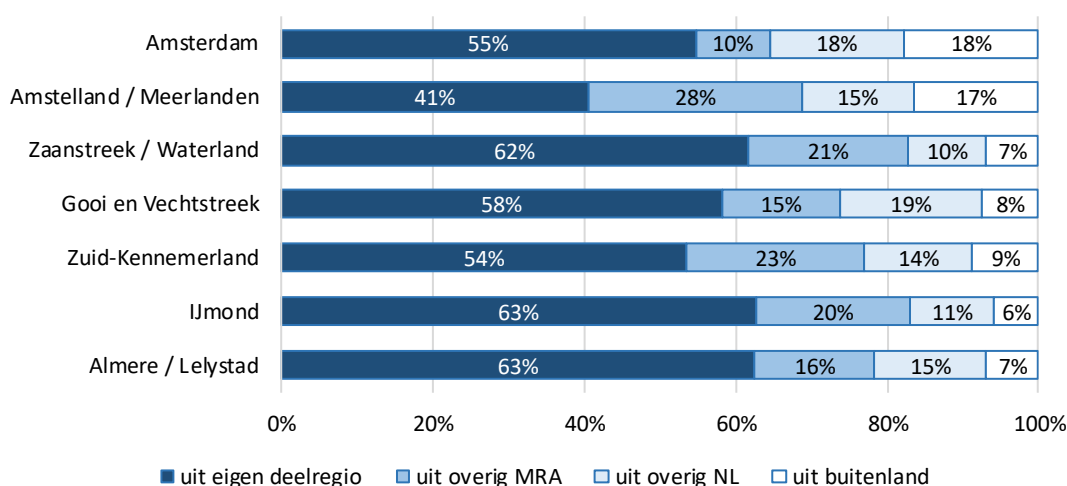
¹ In deze rapportage concentreren we ons op het schaalniveau van deelregio's. Wanneer wordt gesproken over verhuizingen binnen een deelregio is dit zowel binnen de gemeenten als tussen de gemeenten van deze deelregio. Een select aantal gegevens over de verhuizingen naar, binnen en tussen afzonderlijke gemeenten zijn beschikbaar via www.verhuisd-mra.nl.

tabel 1 Verhuisde huishoudens in 2016 en 2017 naar, binnen en uit de MRA

	binnen deelregio	uit overig MRA			uit overig NL			uit buitenland
		naar overig MRA	saldo		naar overig NL	saldo		
Amsterdam	87.340	15.650	19.290	-3.640	28.170	15.010	13.160	28.560
Amstelland / Meerlanden	14.030	9.700	9.510	190	5.100	5.800	-700	5.710
Zaanstreek / Waterland	15.770	5.430	4.310	1.120	2.620	3.760	-1.140	1.790
Gooi en Vechtstreek	14.120	3.760	3.410	350	4.550	5.040	-490	1.830
Zuid-Kennemerland	13.280	5.800	4.650	1.150	3.540	3.640	-100	2.170
IJmond	7.600	2.470	2.110	360	1.340	1.660	-320	720
Almere / Lelystad	16.140	4.070	3.600	470	3.800	4.550	-750	1.790
	168.280	46.880	46.880	0	49.120	39.460	9.660	42.570

bron: CBS Microdata, bewerking RIGO

figuur 1 Herkomst van in 2016 en 2017 verhuisde huishoudens

Verhuisstromen binnen de MRA

Wanneer wordt gekeken naar de verhuisstromen binnen en tussen deelregio's onderling (tabel 2) blijkt dat, afgezien van verhuizingen binnen de eigen deelregio, de grootste stromen lopen van/naar Amsterdam en van/naar naburige deelregio's. Tussen verder uit elkaar gelegen deelregio's, zoals IJmond en Gooi en Vechtstreek, wordt nauwelijks verhuisd.

Voorts blijkt (figuur 2) dat Amsterdam naar alle overige regio's een netto uitstroom kent (meer vertrekkers dan vestigers). De saldi tussen de andere deelregio's (buiten Amsterdam om) zijn minder omvangrijk. De grootste netto stroom is die tussen Amsterdam en Zaanstreek / Waterland. Vanuit Amsterdam naar Zaanstreek / Waterland vertrokken 3.950 huishoudens, andersom verhuisden er 2.590 huishoudens van Zaanstreek / Waterland naar Amsterdam. Dit levert een saldo op van 1.360 huishoudens in de richting van Zaanstreek / Waterland. Zoals nog zal blijken komt dit plaatje er heel anders uit te zien als wordt ingezoomd op bijvoorbeeld starters of gezinnen met kinderen.

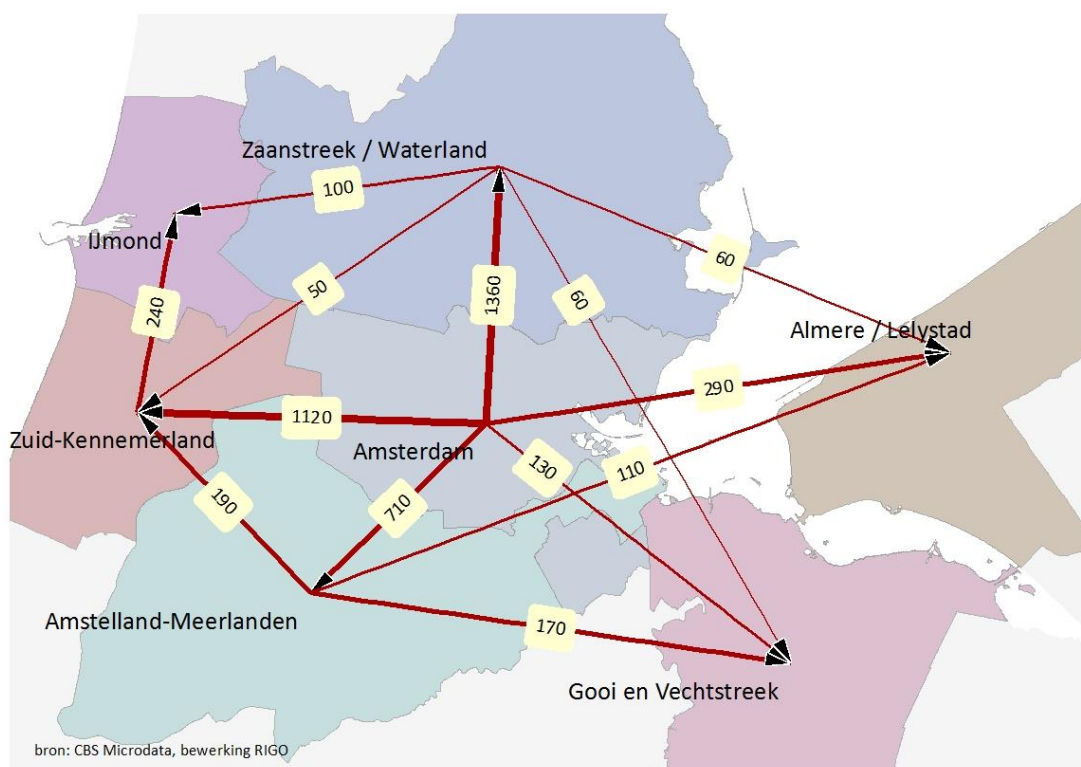
tabel 2 Verhuisde huishoudens in 2016 en 2017 binnen de MRA

bestemming	herkomst							MRA totaal
	Amsterdam	Amstelland / Meerlanden	Zaanstreek / Waterland	Gooi en Vechtstreek	Zuid-Kennemerland	IJmond	Almere / Lelystad	
Amsterdam	87.340	6.540	2.590	2.250	1.820	480	1.970	102.990
Amstelland / Meerlanden	7.250	14.030	440	250	1.100	180	480	23.730
Zaanstreek / Waterland	3.950	470	15.770	110	240	370	290	21.200
Gooi en Vechtstreek	2.380	420	170	14.120	120	40	630	17.880
Zuid-Kennemerland	2.940	1.290	290	160	13.280	960	160	19.080
IJmond	510	200	470	20	1.200	7.600	70	10.070
Almere / Lelystad	2.260	590	350	620	170	80	16.140	20.210
MRA totaal	106.630	23.540	20.080	17.530	17.930	9.710	19.740	215.160

bron: CBS Microdata, bewerking RIGO

Amstelland / Meerlanden kent een grote netto instroom uit Amsterdam, maar verliest per saldo huishoudens aan Gooi en Vechtstreek, Zuid-Kennemerland en Almere / Lelystad. Ook Zaanstreek / Waterland trekt per saldo huishoudens uit Amsterdam, maar verliest aan andere deelregio's. Zuid-Kennemerland kent een netto uitstroom richting IJmond.

figuur 2 Migratiebalans tussen deelregio's binnen de MRA, 2016 en 2017 (uitsluitend saldi van 50 of meer)²

bron: CBS Microdata, bewerking RIGO

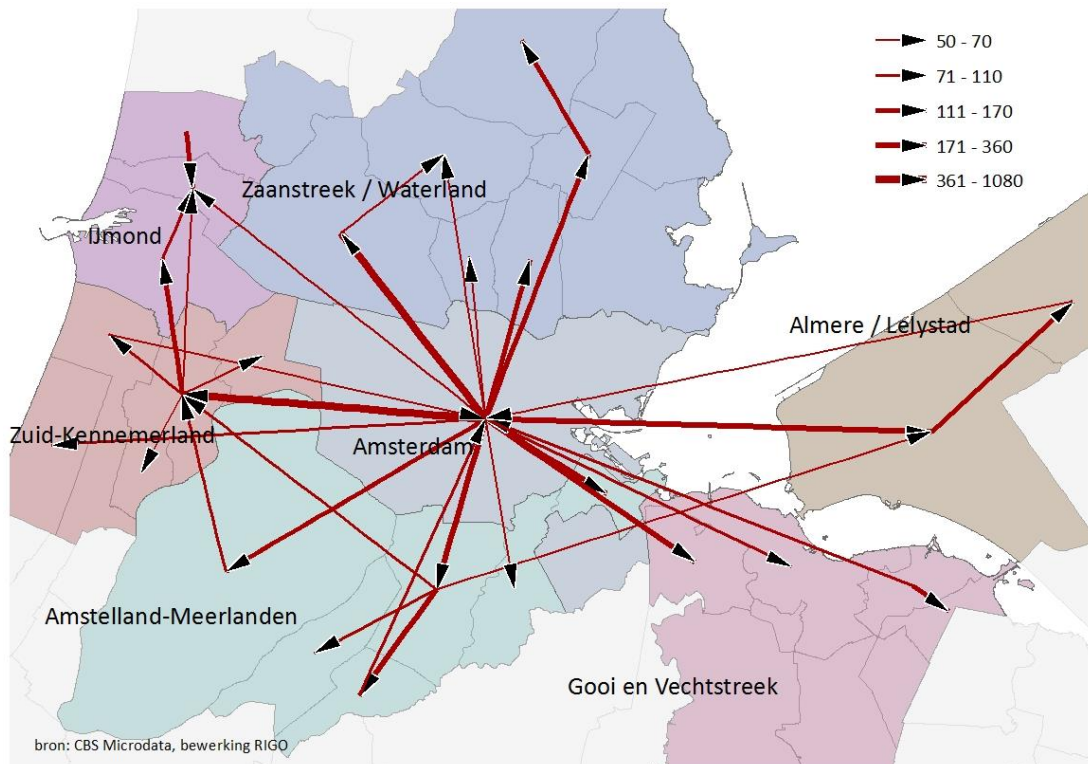
² Teneinde de figuren overzichtelijk te houden zijn in de kaarten in deze notitie uitsluitend saldi weergegeven en niet de afzonderlijke stromen. Bovendien zijn kleine saldi niet weergegeven. Wanneer er geen

Stromen tussen gemeenten

Wanneer wordt gekeken naar verhuisstromen tussen afzonderlijke gemeenten binnen de MRA (figuur 3) blijkt dat Amsterdam in 2016 en 2017 naar vrijwel alle andere gemeenten een substantiële netto uitstroom kende, op een paar uitzonderingen na (onder meer Huizen, Uithoorn, Lelystad). Relatief grote saldi zijn te zien tussen Amsterdam en Haarlem en tussen Amsterdam en Zaanstad. Ook naar Amstelveen, Almere, Weesp en Diemen vertrokken per saldo veel Amsterdammers.

Veel gemeenten kennen een netto instroom uit de ene richting en een netto uitstroom naar andere richting(en). Dit is bijvoorbeeld het geval met Amstelveen, Zaanstad, Purmerend, Almere en Haarlem. Amsterdammers verhuizen naar onder meer Haarlem, Haarlemmers op hun beurt naar Velsen. Beverwijk kende van verschillende kanten een netto instroom.

figuur 3 Migratiebalans tussen gemeenten binnen de MRA, 2016 en 2017 (uitsluitend saldi van 50 of meer)

pijl staat getekend tussen twee gebieden betekent dit niet dat er geen verhuisstromen waren tussen die gebieden, maar dat de stromen over een weer (nagenoeg) even groot waren.

2 Selectieve migratie naar levensfase

De ene verhuizing is de andere niet. Dat blijkt als wordt ingezoomd op deelpopulaties. De verhuisstromen zijn sterk selectief naar levensfase. Waar gezinnen vertrekken, stromen starters in en omgekeerd. Zo beschouwd vullen diverse delen van de MRA elkaar aan, met Amsterdam als startersmagneet en kraamkamer van de MRA.

In de nu volgende analyse gaan we achtereenvolgens in op starters, op huishoudens met kinderen en op senioren.

2.1 Starters

Onder starters verstaan we hier huishoudens die voorafgaand aan de verhuizing als kind inwoonden bij hun ouder(s). Het zijn dus huishoudens die het ouderlijk huis hebben verlaten en die nu een eigen huishoudens vormen.

Zowel het aandeel starters als de herkomst verschilt per deelregio. Amsterdam blijkt sterk in trek te zijn bij starters, zowel uit de rest van Nederland als uit de MRA zelf (tabel 3). Die aantrekkingskracht is zo groot, dat het aantal starters dat zich per saldo in Amsterdam vestigt uit de rest van de MRA plus overig Nederland een veelvoud is van de 'eigen' Amsterdamse starters (die dus binnen de deelregio Amsterdam zijn verhuisd). Alle andere deelregio's kenden een netto uitstroom van starters binnen de MRA en in veel gevallen ook naar buiten de MRA.

tabel 3 Verhuisde huishoudens in 2016 en 2017 naar, binnen en uit de MRA; starters³

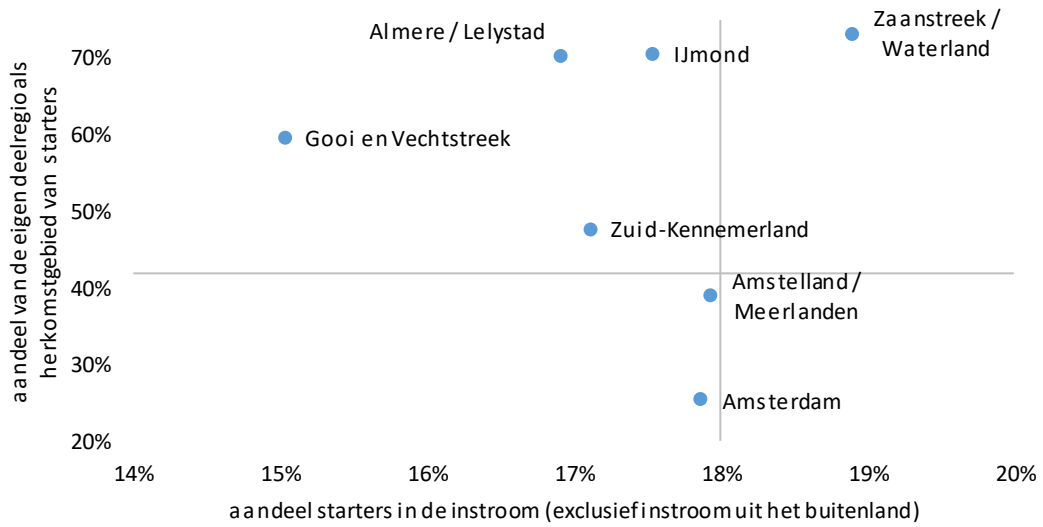
	binnen deelregio	uit overig MRA	naar overig MRA	saldo	uit overig NL	naar overig NL	saldo
Amsterdam	5.970	5.440	1.750	3.690	12.020	1.260	10.760
Amstelland / Meerlanden	2.020	1.270	2.220	-950	1.880	1.430	450
Zaanstreek / Waterland	3.300	660	1.540	-880	540	1.090	-550
Gooi en Vechtstreek	2.010	330	1.330	-1.000	1.030	1.620	-590
Zuid-Kennemerland	1.850	940	1.040	-100	1.080	990	90
IJmond	1.410	360	730	-370	230	500	-270
Almere / Lelystad	2.860	540	930	-390	660	1.140	-480
	19.420	9.540	9.540	0	17.440	8.030	9.410

bron: CBS Microdata, bewerking RIGO

Meer nog dan in Amsterdam is in Zaanstreek / Waterland het aandeel starters relatief hoog, maar hier zijn de starters in overgrote meerderheid afkomstig uit de eigen regio. Ook in IJmond en in Almere / Lelystad zijn starters, voor zover ze zijn verhuisd, vooral binnen de eigen regio gebleven. Een relatief klein aandeel starters vinden we in Gooi en Vechtstreek (figuur 4).

³ Van de vestigers uit het buitenland kon de gezinssituatie voorafgaand aan de verhuizing niet worden vastgesteld.

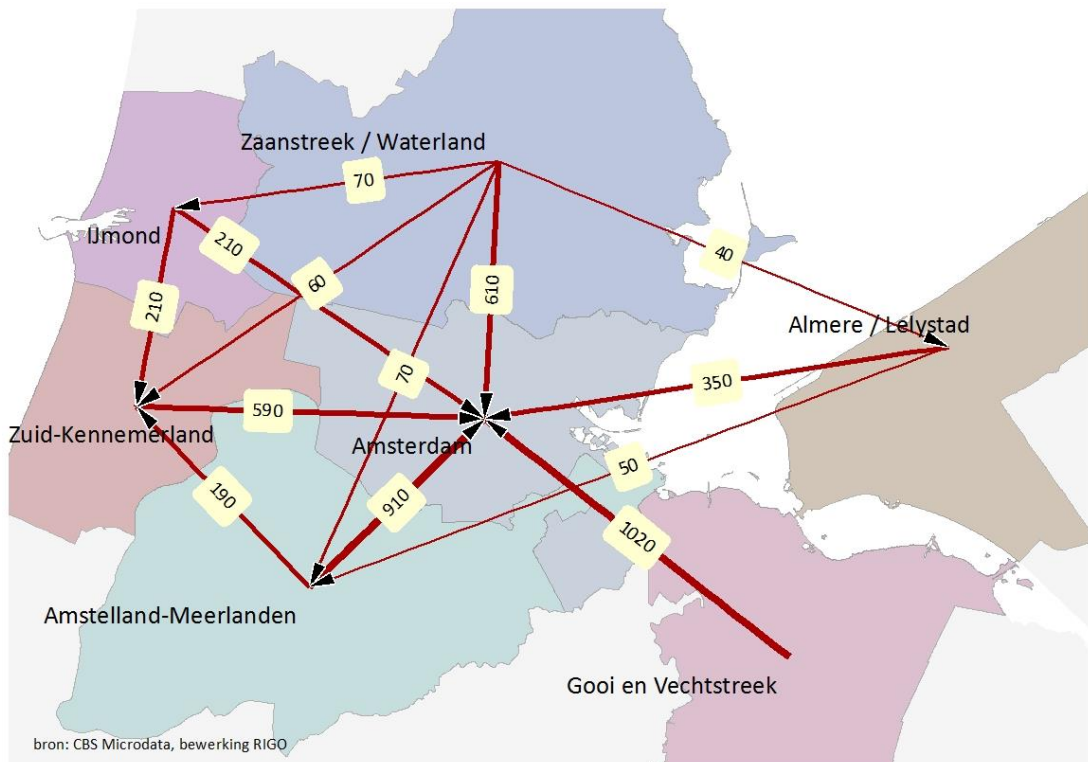
figuur 4 Verhuisde starters: aandeel en herkomst

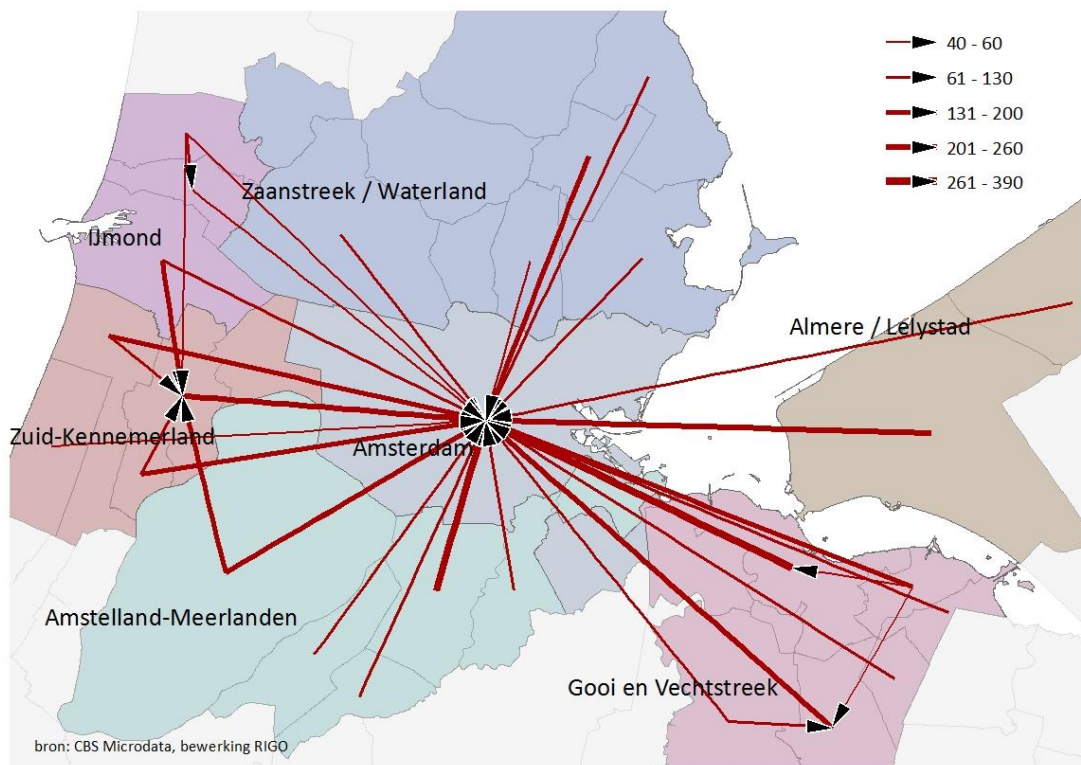
Verhuisstromen van starters binnen de MRA

Binnen de MRA trekt Amsterdam starters uit alle windstroken (figuur 5). Op de schaal van gemeenten blijkt ook Haarlem per saldo starters aan te trekken uit de nabije omgeving (figuur 6). Haarlem zelf kent dan weer een netto uitstroom van starters richting Amsterdam.

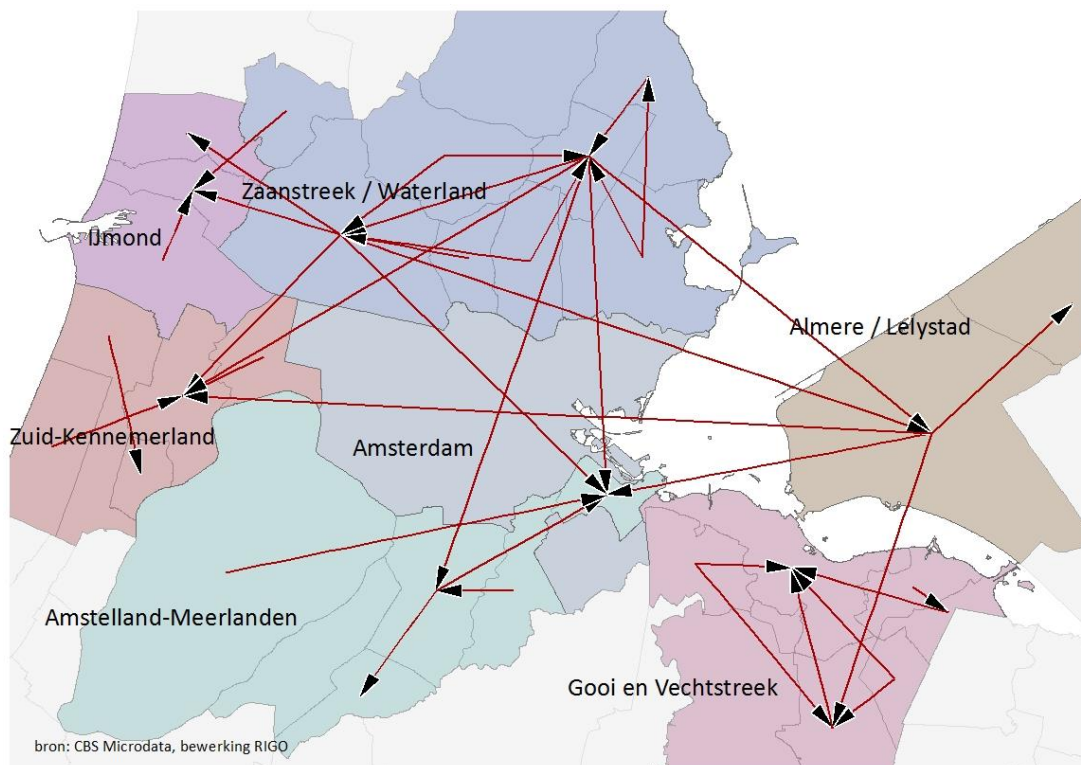
figuur 5 Migratiebalans tussen deelregio's binnen de MRA, 2016 en 2017 (uitsluitend saldi van 40 of meer); starters

figuur 6 Migratiebalans tussen gemeenten binnen de MRA, 2016 en 2017 (uitsluitend saldi van 40 of meer);starters

figuur 7 Migratiebalans tussen gemeenten binnen de MRA, 2016 en 2017; starters; saldi van 40 of minder; exclusief Amsterdam

Als Amsterdam buiten beschouwing wordt gelaten, dan blijken er meer gemeenten te zijn die starters aantrekken. Deze gemeenten kennen een per saldo uitstroom van starters naar Amsterdam, maar een instroom van starters uit andere delen van de MRA. Het zijn maar kleine stroompjes (40 of minder), maar wel uit meerdere richtingen. Naast Haarlem gaat het om Beverwijk, Zaanstad, Purmerend, Diemen, Gooise Meren en Hilversum (figuur 7).

2.2 Huishoudens met kinderen

Binnen de MRA zijn in de twee bestudeerde jaren 51.480 gezinnen (huishoudens met één of meer kinderen) verhuisd, waarvan 40.220 binnen de eigen deelregio's. In Amsterdam was het aandeel gezinnen het kleinst (figuur 8) en voor driekwart afkomstig uit de stad zelf. In Almere / Lelystad was het aandeel gezinnen het grootst en ook daar vooral afkomstig uit de eigen deelregio. De verhuisde gezinnen in Amstelland / Meerlanden zijn relatief vaak afkomstig van buiten de eigen deelregio.

De balans tussen de deelregio's is ongelijk waar het gezinnen betreft (tabel 4). Amsterdam levert veel meer gezinnen dan het ontvangt, de andere regio's zijn netto ontvangers. Dit beeld is tot op zekere hoogte het spiegelbeeld van dat van starters, die Amsterdam per saldo aantrekt uit de rest van de MRA (en uit de rest van Nederland). Het verschil is wel dat de toestroom van starters naar Amsterdam groot is ten opzichte van de 'eigen' starters, terwijl de toestroom van gezinnen in elk van de overige deelregio's slechts bescheiden is ten opzichte van de 'eigen' gezinnen. Terwijl de focus van starters is gericht op Amsterdam, is die van gezinnen veel breder.

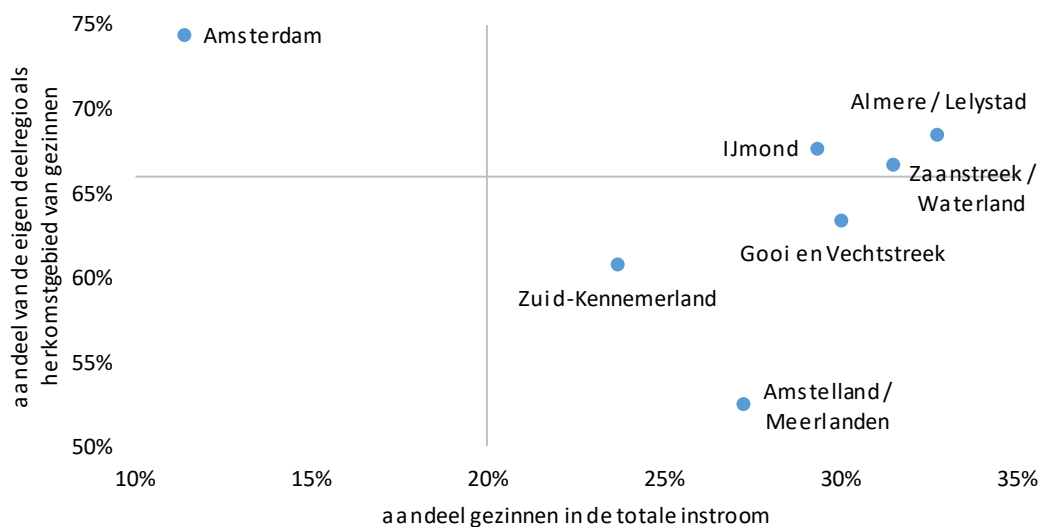
Met de rest van Nederland heeft de MRA een negatief saldo als het om gezinnen gaat. Met uitzondering van de Gooi en Vechtstreek geldt dit voor alle deelregio's. Uit het buitenland vestigden zich in de twee bestudeerde jaren vierduizend gezinnen. Dat is een bescheiden aantal in vergelijking met de meer dan 42.000 huishoudens uit het buitenland.

tabel 4 Verhuisde huishoudens in 2016 en 2017 naar, binnen en uit de MRA; huishoudens met kind(eren)

	binnen deelregio	uit overig MRA naar overig MRA	saldo	uit overig NL naar overig NL	saldo	uit buitenland		
Amsterdam	13.500	1.560	6.670	-5.110	1.230	3.380	-2.150	1.850
Amstelland / Meerlanden	4.940	2.950	1.460	1.490	830	1.160	-330	690
Zaanstreek / Waterland	5.390	1.740	710	1.030	640	870	-230	300
Gooi en Vechtstreek	4.620	1.420	430	990	880	810	70	360
Zuid-Kennemerland	3.570	1.510	1.010	500	470	640	-170	320
IJmond	2.410	730	350	380	310	380	-70	110
Almere / Lelystad	5.790	1.350	630	720	940	980	-40	370
	40.220	11.260	11.260	0	5.300	8.220	-2.920	4.000

bron: CBS Microdata, bewerking RIGO

figuur 8 Verhuisde gezinnen: aandeel en herkomst

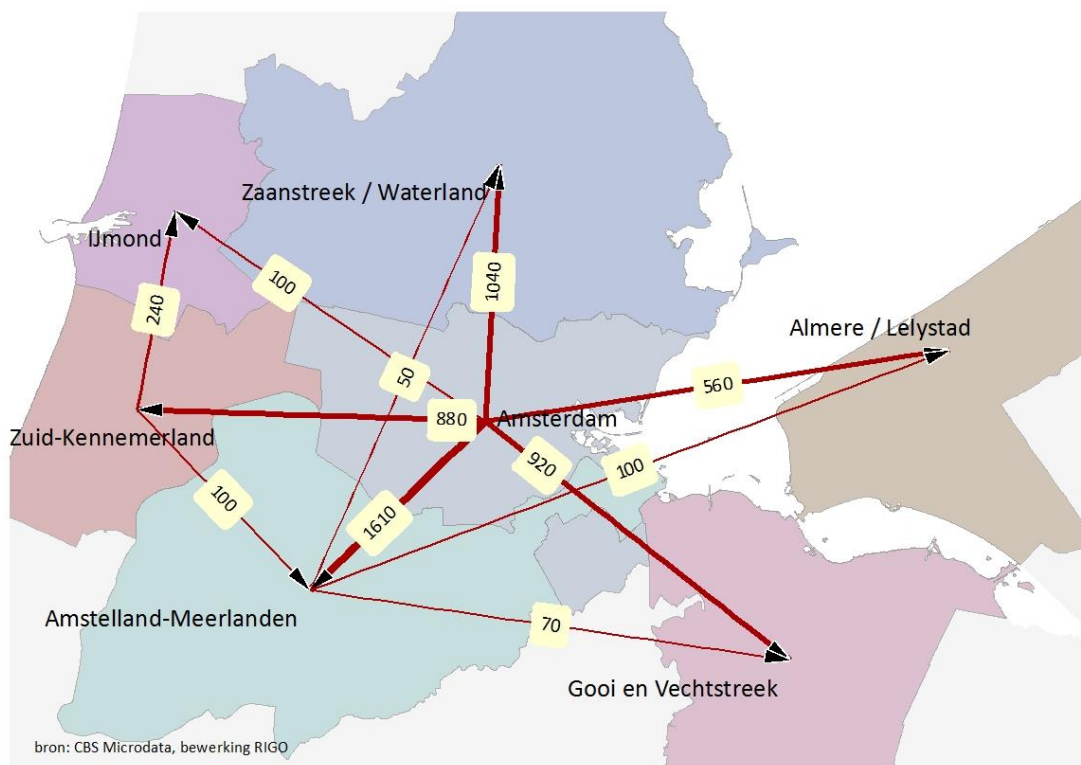

Verhuisstromen van gezinnen binnen de MRA

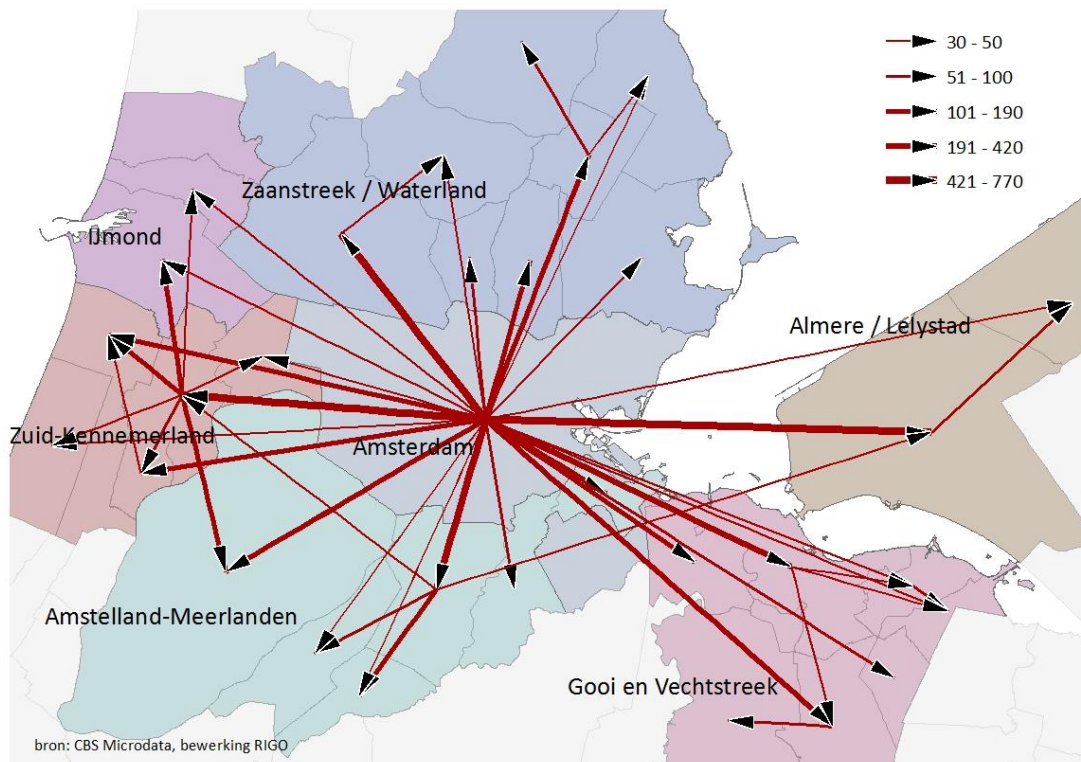
Amsterdam levert per saldo gezinnen aan alle omliggende deelregio's. De grootste stroom gaat richting Amstelland / Meerlanden, gevolgd door Zaanstreek / Waterland en Zuid-Kennemerland (figuur 9).

Op gemeenteniveau zijn Haarlem, Amstelveen, Zaanstad en Almere grote per saldo ontvangers van gezinnen uit Amsterdam. Haarlem trekt per saldo gezinnen uit Amsterdam, maar verliest ook weer gezinnen aan buurgemeenten. Ook zien we gezinnen per saldo stromen van Zaanstad naar Wormerland, van Purmerend naar Beemster, van Amstelveen naar Uithoorn, van Almere naar Lelystad en van Gooise Meren naar Huizen (figuur 10).

figuur 9 Verhuisbalans tussen deelregio's van de MRA (2016 en 2017): huishoudens met kinderen (alleen saldi van 70 en meer)

figuur 10 Verhuisbalans tussen gemeenten in de MRA (2016 en 2017): huishoudens met kinderen (alleen saldi van 30 en meer)

2.3 Jongeren (tot 35 jaar)

Jonge huishoudens (hier afgebakend tot 35 jaar) zijn goed voor het grootste deel van de verhuizingen. De selectie jonge huishoudens vertoont overlap met de starters (zie paragraaf 2.1), maar aangezien de grens bij 35 jaar ligt zal slechts een deel van de jongeren vanuit het ouderlijk huis zijn gestart. De groep verhuisde jongeren is ook veel groter dan de groep verhuisde starters.

Binnen de MRA gaat het om ruim de helft (55%) en van de vestigers van buiten de MRA is zelfs bijna driekwart (73%) jonger dan 35 jaar. Van de vestigers uit het buitenland die zich in Amsterdam vestigden gaat het om 77%.

Het zijn ook de jonge huishoudens die verantwoordelijk zijn voor het vestigingsoverschot van Amsterdam met de rest van Nederland. Ook vanuit de rest van de MRA kent Amsterdam een netto instroom van jongeren, echter niet zo veel als van starters (vergelijk tabel 5 met tabel 3). Dit komt omdat zich onder de huishoudens tot 35 jaar ook jonge gezinnen bevinden en die hebben nu juist de neiging de stad te verlaten.

tabel 5 Verhuisde huishoudens in 2016 en 2017 naar, binnen en uit de MRA; huishoudens tot 35 jaar

	binnen deelregio	uit overig MRA			uit overig NL			uit buitenland
		naar overig MRA	saldo		naar overig NL	saldo		
Amsterdam	56.450	11.420	9.830	1.590	23.630	8.770	14.860	21.930
Amstelland / Meerlanden	6.040	5.350	6.310	-960	3.390	3.110	280	3.990
Zaanstreek / Waterland	7.000	2.480	2.690	-210	1.320	1.820	-500	1.080
Gooi en Vechtstreek	5.580	1.610	2.250	-640	2.480	2.920	-440	990
Zuid-Kennemerland	6.040	3.140	2.610	530	2.260	2.030	230	1.260
IJmond	3.290	1.120	1.300	-180	650	860	-210	390
Almere / Lelystad	7.920	1.970	2.100	-130	2.020	2.230	-210	1.020
	92.320	27.090	27.090	0	35.750	21.740	14.010	30.660

bron: CBS Microdata, bewerking RIGO

2.4 Young professionals

Een deel van de jonge huishoudens kan worden gerekend tot de 'young professionals', hier afgebakend als tussen de 20 en de 35 jaar oud, hoger opgeleid en alleenstaand of samenwonend zonder kinderen. Van de verhuisde young professionals is een relatief groot deel afkomstig uit overig Nederland. Amsterdam, Zuid-Kennemerland en Gooi en Vechtstreek kennen een netto instroom van young professionals uit overig Nederland. Binnen de MRA zijn Amsterdam en Zuid-Kennemerland netto ontvangers.

tabel 6 Verhuisde huishoudens in 2016 en 2017 naar, binnen en uit de MRA; Young Professionals⁴

	binnen deelregio	uit overig MRA	naar overig MRA	saldo	uit overig NL	naar overig NL	saldo
Amsterdam	21.970	3.410	2.050	1.360	10.760	3.630	7.130
Amstelland / Meerlanden	1.130	960	1.850	-890	710	760	-50
Zaanstreek / Waterland	1.210	440	690	-250	250	350	-100
Gooi en Vechtstreek	1.160	420	590	-170	730	670	60
Zuid-Kennemerland	1.700	950	700	250	800	530	270
IJmond	470	160	360	-200	80	180	-100
Almere / Lelystad	920	300	400	-100	340	430	-90
	28.560	6.640	6.640	0	13.670	6.550	7.120

bron: CBS Microdata, bewerking RIGO

2.5 Senioren (55-plussers)

Senioren (55-plussers) zijn niet zo snel geneigd te verhuizen en maken dan ook slechts een klein deel uit van de verhuisstromen in 2016 en 2017. Binnen de eigen deelregio's ging het om 22.690 verhuizingen op een totaal van 168.280, binnen Amsterdam om 7.530 op een totaal van ruim 87.000; nog geen tien procent.

tabel 7 Verhuisde huishoudens in 2016 en 2017 naar, binnen en uit de MRA; huishoudens van 55 jaar en ouder

	binnen deelregio	uit overig MRA	naar overig MRA	saldo	uit overig NL	naar overig NL	saldo	uit buitenland
Amsterdam	7.530	1.190	2.000	-810	1.250	1.570	-320	920
Amstelland / Meerlanden	2.580	1.000	950	50	550	980	-430	260
Zaanstreek / Waterland	3.000	830	510	320	410	750	-340	140
Gooi en Vechtstreek	3.030	460	380	80	780	960	-180	190
Zuid-Kennemerland	2.570	600	620	-20	450	630	-180	160
IJmond	1.610	430	230	200	250	330	-80	80
Almere / Lelystad	2.370	590	410	180	600	940	-340	190
	22.690	5.100	5.100	0	4.290	6.160	-1.870	1.940

bron: CBS Microdata, bewerking RIGO

⁴ Young professionals zijn huishoudens waarvan de hoofdbewoner na verhuizing aan de volgende kenmerken voldoet: in de leeftijd van 20 tot 35 jaar, hoger opgeleid en alleenstaand of samenwonend zonder kinderen. Niet van alle huishoudens kon het opleidingsniveau worden vastgesteld. Van de vestigers uit het buitenland zijn zo weinig opleidingen bekend dat deze stroom hier buiten beschouwing wordt gelaten.

Ruim vijfduizend 55-plus-huishoudens zijn binnen de MRA naar een andere gemeente verhuisd. Daarbij was er vanuit Amsterdam sprake van een netto uitstroom en in de andere delen van de regio, met uitzondering van Zuid-Kennemerland, van een netto instroom. Die netto instroom was echter slechts gering ten opzichte van het aantal verhuizingen van senioren binnen de eigen deelregio.

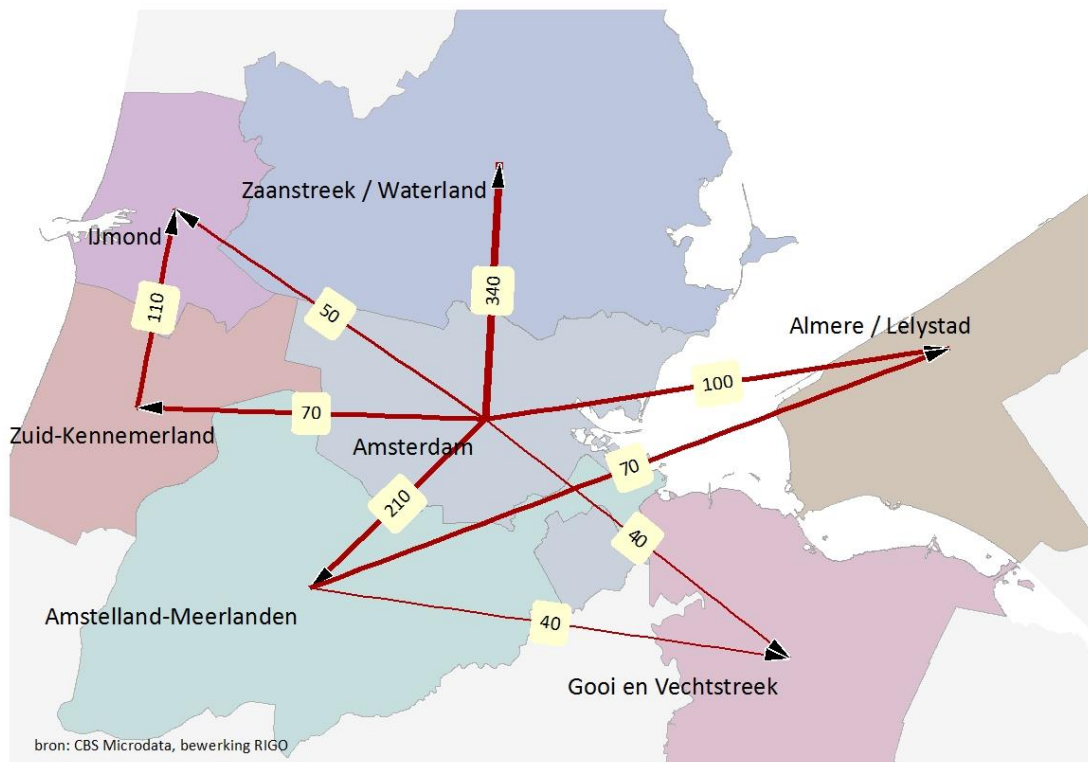
Met de rest van Nederland was het saldo vanuit alle deelregio's negatief. In totaal verloor de MRA in twee jaar tijd een kleine tweeduizend 55-plus-huishoudens aan overig Nederland.

De instroom uit het buitenland van 55-plus-huishoudens was met bijna tweeduizend gering van omvang, vergeleken met de totale instroom (alle leeftijden) van meer dan 42.000. Het zijn vooral jonge huishoudens die zich vanuit het buitenland vestigen.

Verhuisstromen van senioren binnen de MRA

Binnen de MRA is het vooral Amsterdam van waaruit 55-plus-huishoudens per saldo uitstromen naar alle overige deelgebieden (figuur 11). De omvangrijkste netto uitstroom daarbij is die richting Zaanstreek / Waterland. Almere / Lelystad en Gooi en Vechtstreek ontvangen behalve uit Amsterdam ook per saldo senioren uit Amstelland / Meerlanden, IJmond ook uit Zuid-Kennemerland (figuur 11). Amstelland / Meerlanden en Zuid-Kennemerland ontvangen per saldo senioren-huishoudens uit Amsterdam, maar 'verliezen' per saldo aan andere regio's. De saldi tussen afzonderlijke gemeenten zijn klein en leveren geen duidelijk patroon op; hier is geen kaart van opgenomen.

figuur 11 Migratiebalans tussen deelregio's van de MRA (2016 en 2017): huishoudens van 55 jaar en ouder (alleen saldi van 40 of meer)

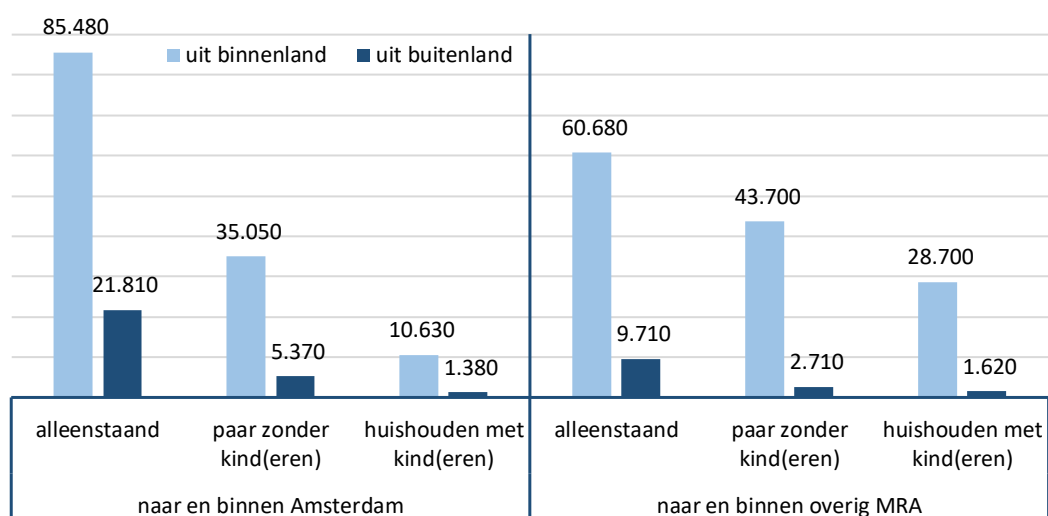

2.6 Instroom vanuit het buitenland

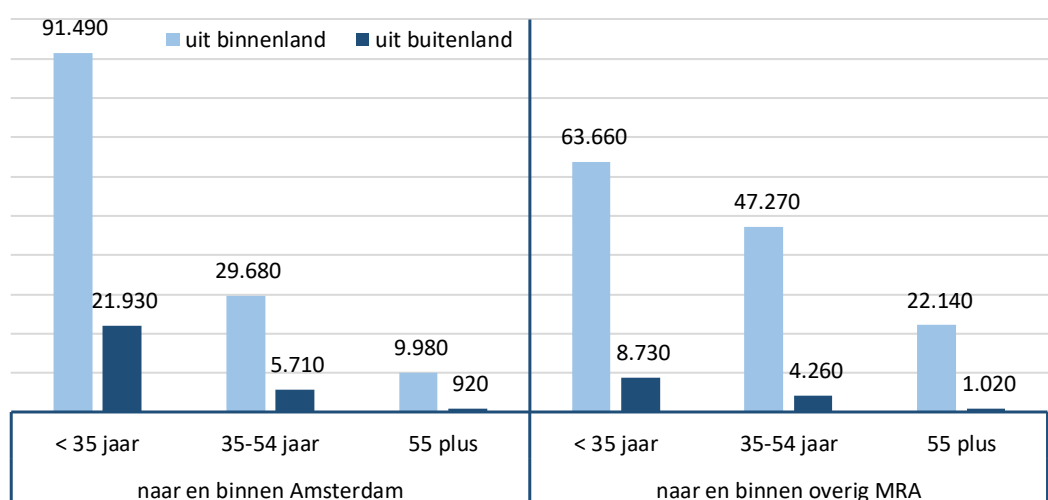
Ongeveer een op de zeven (14%) naar of binnen de MRA verhuisde huishoudens was in 2016 en 2017 afkomstig uit het buitenland. Dit aandeel liep uiteen van 6% in IJmond tot 17% in Amstelland / Meerlanden en 18% in Amsterdam.

Van de huishoudens die zich vanuit het buitenland hebben gevestigd is niet bekend wat hun inkomen of opleiding is. Wel is de samenstelling van hun huishoudens bekend, evenals de leeftijd (van het hoofd huishouden). Wanneer dit wordt vergeleken met de instroom uit het binnenland (inclusief verhuisden binnen de MRA zelf) blijkt dat de instroom uit het buitenland nog meer uit alleenstaanden en jongeren bestaat. Net als de instroom uit het binnenland zijn die alleenstaanden sterk op Amsterdam gericht. Van alle verhuisde alleenstaanden in Amsterdam was één op de vijf afkomstig uit het buitenland.

figuur 12 Verhuisde huishoudens in 2016 en 2017 naar bestemming, herkomst en samenstelling

figuur 13 Verhuisde huishoudens in 2016 en 2017 naar bestemming, herkomst en leeftijds-klasse

3 Selectieve migratie naar opleiding

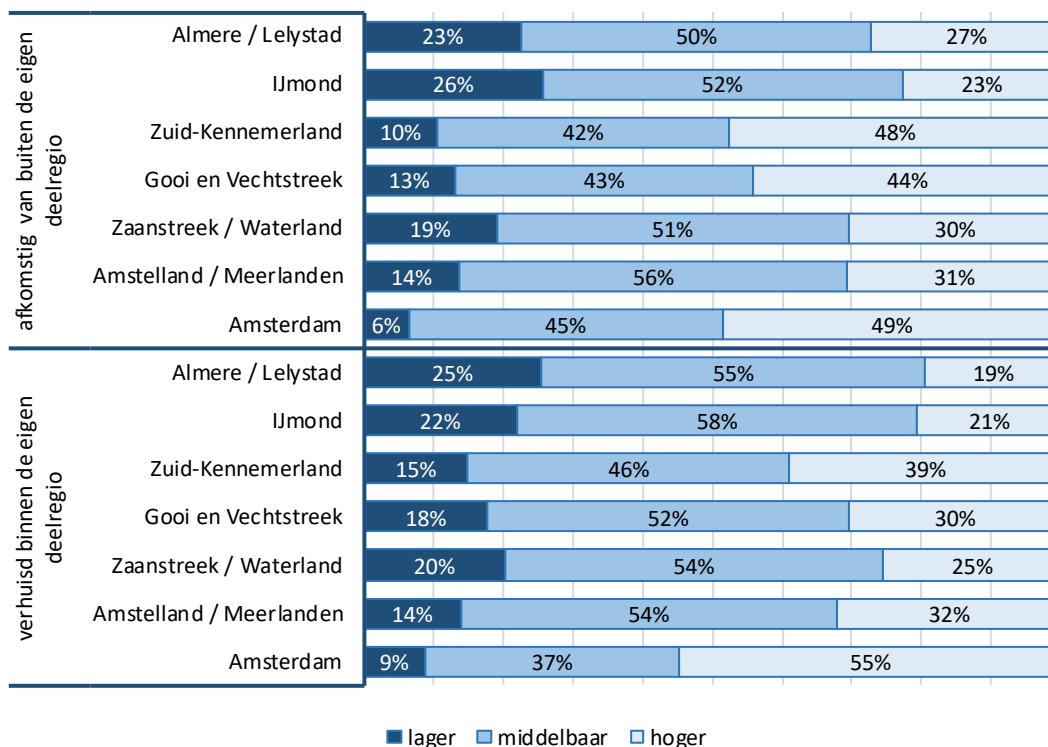
Het opleidingsniveau van verhuisde jongeren loopt uiteen tussen delen van de regio. Naar en binnen Amsterdam zijn het vooral hoger opgeleiden die zijn verhuisd. Naar en binnen overige delen van de regio domineren de middelbaar opgeleiden. Door selectieve migratie neemt de dominantie van hoger opgeleiden in Amsterdam nog verder toe. Migratie van lager opgeleiden zorgt niet voor een grote herverdeling van deze groep binnen de MRA.

3.1 Jonge huishoudens

Verhuizingen zijn niet alleen selectief naar levensfase, maar ook naar opleidingsniveau. Om dit te illustreren is voor jongeren tot 35 jaar gekeken naar hun voltooide opleiding. Er zijn drie niveaus onderscheiden. Niet van iedereen kon het opleidingsniveau worden gekoppeld. De vestigers uit het buitenland blijven om deze reden in hun geheel buiten beschouwing.

Kijken we naar de uitwisseling met de rest van Nederland, dan blijkt dat het vooral jongeren met middelbare en hoge opleiding zijn dit zich per saldo in de MRA vestigen en dan met name in Amsterdam. Binnen de MRA trekt Amsterdam ook veel middelbaar opgeleide jonge huishoudens. Lager opgeleide jongeren verhuizen wel naar andere delen van de MRA, maar dit levert geen grote herverdeling op (tabel 8).

figuur 14 Opleidingsniveau van jonge huishoudens (tot 35 jaar) die in 2016 of 2017 naar of binnen delen van de MRA zijn verhuisd, per woongebied na verhuizing

De verhoudingen binnen de deelregio's lopen uiteen (figuur 14). Binnen Amsterdam zijn de hoger opgeleiden de grootste groep, in alle andere deelregio's zijn het de middelbaar opgeleiden. Lager opgeleiden zijn relatief sterk vertegenwoordigd onder verhuisden naar en binnen Almere / Lelystad en IJmond.

De selectiviteit van de migratie naar opleiding is deels in lijn met de metafoor van de roltrap: Amsterdam en in mindere mate ook Amstelland / Meerlanden (met veel studenten-huisvesting) trekken middelbaar opgeleiden aan uit de omliggende deelregio's en uit de rest van Nederland aan, die als hoger opgeleiden weer uitzwermen naar de omliggende deelregio's.

tabel 8 Verhuide huishoudens in 2016 en 2017 naar, binnen en uit de MRA; huishoudens tot 35 jaar, naar opleidingsniveau

	binnen deelregio	uit overig MRA	naar overig MRA	saldo	uit overig NL	naar overig NL	saldo	uit buitenland
<i>lager opgeleid</i>								
Amsterdam	3.830	860	960	-100	1.100	520	580	250
Amstelland / Meerlanden	640	560	480	80	360	260	100	80
Zaanstreek / Waterland	1.310	360	360	0	230	270	-40	70
Gooi en Vechtstreek	890	140	130	10	310	250	60	40
Zuid-Kennemerland	800	260	300	-40	200	150	50	40
IJmond	670	200	160	40	170	130	40	40
Almere / Lelystad	1.870	270	260	10	460	430	30	110
	10.010	2.650	2.650	0	2.830	2.010	820	630
<i>middelbaar opgeleid</i>								
Amsterdam	16.200	5.040	3.190	1.850	8.950	2.640	6.310	1.340
Amstel / Meerlanden	2.510	1.960	2.530	-570	1.810	1.510	300	270
Zaanstreek / Waterland	3.540	1.050	1.320	-270	530	970	-440	60
Gooi en Vechtstreek	2.610	480	1.110	-630	1.010	1.730	-720	40
Zuid-Kennemerland	2.500	1.020	1.190	-170	830	1.080	-250	70
IJmond	1.770	510	620	-110	240	490	-250	20
Almere / Lelystad	4.070	870	970	-100	760	1.170	-410	100
	33.200	10.930	10.930	0	14.130	9.590	4.540	1.900
<i>hoger opgeleid</i>								
Amsterdam	24.190	3.720	2.980	740	11.330	4.360	6.970	1.570
Amstel / Meerlanden	1.490	1.260	2.030	-770	810	870	-60	220
Zaanstreek / Waterland	1.660	630	770	-140	320	460	-140	30
Gooi en Vechtstreek	1.530	700	670	30	830	780	50	40
Zuid-Kennemerland	2.100	1.210	840	370	890	630	260	50
IJmond	630	230	410	-180	100	210	-110	0
Almere / Lelystad	1.430	440	490	-50	440	490	-50	30
	33.030	8.190	8.190	0	14.720	7.800	6.920	1.940

bron: CBS Microdata, bewerking RIGO

Toch loopt de roltrap qua opleidingsniveau minder gesmeerd dan qua levensfase. De stap van uitzwermen naar de regio hapert. Er verhuizen namelijk ook veel hoger opgeleiden binnen Amsterdam (figuur 14) en per saldo trekt Amsterdam zelfs hoger opgeleiden uit de rest van de MRA en uit overig Nederland (tabel 9). Dit wijst erop dat veel jonge vestigers in Amsterdam na hun voltooide hogere opleiding in de stad blijven hangen of de stad opzoeken (in

plaats van de stad te verlaten). Door de per saldo vestiging neemt de dominantie van de hoger opgeleiden in de stad nog verder toe. Alleen Zuid-Kennemerland en Gooi en Vechtstreek kennen uit de MRA een netto instroom van hoger opgeleiden.

De toestroom van lager opgeleiden naar IJmond past in het geheel niet in het plaatje van de roltrap. Dit kan te maken hebben met de specifieke werkgelegenheid in IJmond.

3.2 Studenten

Studenten zijn nog niet hoger opgeleid, maar dat is normaal gesproken slechts een kwestie van tijd. De verhuisbewegingen van studenten zijn weergegeven in tabel 9. Amsterdam domineert het beeld. Naast studenten die binnen Amsterdam verhuizen trekt de stad per saldo ook studenten aan uit de rest van de MRA en uit overig Nederland. Behalve Amsterdam heeft ook Amstelland / Meerlanden een netto instroom van studenten uit de rest van Nederland, de overige regio's kennen een netto uitstroom. Studenten die de regio verlaten doen dit meestal om elders in Nederland te gaan studeren. Vooral vanuit de Gooi en Vechtstreek is dit een grote stroom.

tabel 9 Verhuisde huishoudens in 2016 en 2017 naar, binnen en uit de MRA; studerende jongeren⁵

	binnen deelregio	MRA			overig NL		
		uit overig MRA	naar overig MRA	saldo	uit overig NL	naar overig NL	saldo
Amsterdam	8.220	3.180	910	2.270	6.410	1.470	4.940
Amstelland / Meerlanden	670	880	1.420	-540	1.270	900	370
Zaanstreek / Waterland	310	110	570	-460	110	450	-340
Gooi en Vechtstreek	350	70	670	-600	360	1.200	-840
Zuid-Kennemerland	630	340	520	-180	370	740	-370
IJmond	130	30	210	-180	30	250	-220
Almere / Lelystad	490	100	410	-310	210	610	-400
	10.800	4.710	4.710	0	8.760	5.620	3.140

bron: CBS Microdata, bewerking RIGO

⁵ Studerende jongeren zijn personen die ingeschreven staan in het hoger onderwijs, jonger zijn dan 35 jaar en nog geen diploma in het hoger onderwijs hebben behaald.

4 Selectieve migratie naar inkomen

De selectiviteit van de verhuisstromen naar inkomen is diffuser dan die naar levensfase. Amsterdam trekt huishoudens van alle inkomensklasse aan uit de rest van Nederland, met een accent op zowel de laagste als de hoogste inkomensklasse, en verliest huishoudens van alle inkomens aan de rest van de MRA. De overige delen van de MRA kennen op hun beurt een netto uitstroom van midden- en hogere inkomens naar de rest van Nederland. Vestigers (instromers van buiten) hebben vooral in Zuid-Kennemerland en Gooi en Vechtstreek hoge inkomens. Lage middeninkomens zijn relatief sterk vertegenwoordigd onder verhuisden naar Almere / Lelystad.

Migratie binnen de MRA

Voor zover er binnen de MRA tussen deelregio's wordt verhuisd, blijven huishoudens met lagere inkomen vaker binnen hun eigen deelregio dan huishoudens met hogere inkomens (tabel 10). Binnen de MRA telt Amsterdam een netto uitstroom. In de laagste inkomensklasse is de balans met de rest van de MRA echter vrijwel in evenwicht. Het zijn vooral de midden- en hogere inkomens die uitwaaien naar de overige delen van de MRA. Dit is in lijn met de bevinding dat het vooral huishoudens in een wat gevorderde levensfase zijn die Amsterdam verlaten voor een andere deelregio. Degenen die binnen Amsterdam verhuizen hebben juist vaak een laag inkomen (figuur 15).

Migratie met de rest van Nederland

Uit de rest van Nederland (van buiten de MRA) kent Amsterdam een per saldo instroom. Wanneer wordt gekeken naar inkomens blijkt dat Amsterdam in alle hier onderscheiden inkomensklassen per saldo huishoudens aantrekt uit de rest van Nederland. De grootste saldi vinden we in de laagste en in de hoogste klasse. Maar ook in de middelste twee klassen is de balans voor Amsterdam positief.

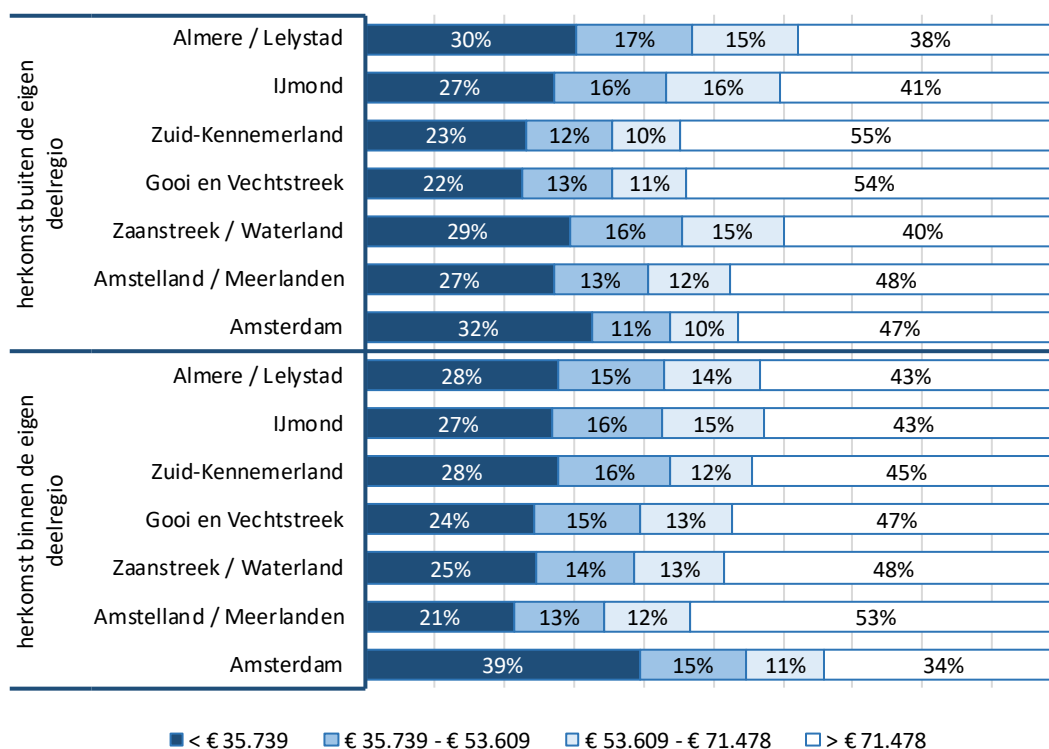
Waar Amsterdam per saldo huishoudens aantrekt uit de rest van Nederland, kennen de andere deelregio's van de MRA een negatief saldo met overig Nederland. Dit contrast valt vooral op in de hoogste inkomensklasse. Extra opvallend daarin is de netto uitstroom van huishoudens met hoge inkomens uit Zaanstreek / Waterland.

Vestigers versus 'eigen' verhuisden

In twee deelregio's, te weten Zuid-Kennemerland en Gooi en Vechtstreek, hebben vestigers van buiten de regio aanzienlijk hogere inkomens dan degenen die binnen deze regio's zelf verhuisden en ook hoger dan in elk van de andere deelregio's (figuur 15). Deze beide deelregio's vervullen binnen de MRA een functie als 'eindstation' aan de top van de wooncarrière. Voor Almere / Lelystad, Zaanstreek / Waterland, Amstelland / Meerlanden en in mindere mate IJmond geldt het omgekeerde. Hier was de instroom minder welvarend dan degenen die intern verhuisden. Dit wijst er op dat deze deelregio's juist toegankelijk zijn voor 'buitenstaanders' aan het begin van hun wooncarrière die, als ze er eenmaal wonen en een hoger inkomen hebben, eventueel intern doorstromen. Daarbij onderscheiden Almere / Lelystad en Zaanstreek / Waterland zich door een relatief grote toegankelijkheid voor lage middeninkomens.

Opmerkelijk is dat ook in Amsterdam de instromers relatief hoge inkomens hebben, zeker in vergelijking met degenen die binnen Amsterdam zelf verhuizen. Gezien de functie van Amsterdam als toegangspoort en magneet binnen de 'roltrapregio' zou je verwachten dat de instroom meer uit lage en middeninkomens zou bestaan. Vooral de middeninkomens maken een klein deel uit van de vestigers van buiten Amsterdam. Een en ander betekent ook dat de woningzoekenden uit Amsterdam zelf concurrentie ondervinden van welgestelde woningzoekenden van buiten.

figuur 15 *Inkomensklasse van huishoudens die in 2016 of 2017 naar of binnen delen van de MRA zijn verhuisd, per woongebied na verhuizing en naar herkomst*

tabel 10 Verhuisde huishoudens (2016 en 2017) naar inkomensklasse (afgerond op honderdtallen)

Verhuisde huishoudens met een huishoudensinkomen minder dan € 35.739

	binnen deelregio	uit overig MRA	naar overig MRA	saldo	uit overig NL	naar overig NL	saldo
Amsterdam	31.000	4.200	4.300	-100	8.900	4.100	4.800
Amstel / Meerlanden	2.800	2.200	2.700	-500	1.200	1.200	0
Zaanstreek / Waterland	3.800	1.400	1.000	400	800	700	100
Gooi en Vechtstreek	3.300	600	600	0	1.100	1.000	100
Zuid-Kennemerland	3.600	1.000	1.000	0	900	800	100
IJmond	2.000	600	400	200	400	400	0
Almere / Lelystad	4.400	900	900	0	1.100	1.200	-100
	50.900	10.900	10.900	0	14.400	9.400	5.000
Verhuisde huishoudens met een huishoudensinkomen van € 35.739 tot € 53.609							
Amsterdam	12.000	1.800	2.400	-600	2.800	2.000	800
Amstel / Meerlanden	1.700	1.100	1.200	-100	600	700	-100
Zaanstreek / Waterland	2.200	900	600	300	300	600	-300
Gooi en Vechtstreek	2.100	400	300	100	600	700	-100
Zuid-Kennemerland	2.100	600	600	0	400	500	-100
IJmond	1.200	400	300	100	200	300	-100
Almere / Lelystad	2.400	500	300	200	600	600	0
	23.700	5.700	5.700	0	5.500	5.400	100
Verhuisde huishoudens met een huishoudensinkomen van € 53.609 tot € 71.478							
Amsterdam	8.900	1.500	2.200	-700	2.400	1.700	700
Amstel / Meerlanden	1.600	1.000	1.000	0	500	600	-100
Zaanstreek / Waterland	2.000	800	600	200	300	400	-100
Gooi en Vechtstreek	1.800	400	300	100	400	700	-300
Zuid-Kennemerland	1.500	500	600	-100	300	400	-100
IJmond	1.100	400	200	200	200	200	0
Almere / Lelystad	2.200	600	300	300	400	600	-200
	19.100	5.200	5.200	0	4.500	4.600	-100
Verhuisde huishoudens met een huishoudensinkomen van € 71.478 of hoger							
Amsterdam	26.800	6.700	7.800	-1.100	12.100	6.000	6.100
Amstel / Meerlanden	7.000	3.600	3.600	0	2.400	2.800	-400
Zaanstreek / Waterland	7.500	2.100	1.900	200	900	2.000	-1.100
Gooi en Vechtstreek	6.500	2.100	1.600	500	2.000	2.700	-700
Zuid-Kennemerland	5.800	2.900	2.300	600	1.600	1.700	-100
IJmond	3.200	1.100	1.100	0	400	800	-400
Almere / Lelystad	6.900	1.300	1.500	-200	1.200	1.800	-600
	63.700	19.800	19.800	0	20.600	17.800	2.800

bron: CBS Microdata, bewerking RIGO

Bijlage 1

Technische toelichting

De analyse in deze notitie heeft betrekking op hoofden van huishoudens die blijkens de bevolkingsstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) in het jaar 2016 en/of 2017 minimaal één keer zijn verhuisd. Bij meerdere verhuizingen in één jaar binnen Nederland gaat het om de laatste verhuizing in dat jaar. De kwalificatie 'hoofd van huishouden' en de kenmerken van het (hoofd) huishouden hebben betrekking op de situatie na de verhuizing. Onder huishoudens met kind(eren) worden ook eenouderhuishoudens gerekend. Onder starters verstaan we hoofden van huishoudens die op het vorige adres in Nederland als kind lid waren van een ander huishouden.

De gebruikte gegevens zijn door het CBS samengesteld uit diverse gekoppelde databestanden (Microdata) en zijn afgerond op tientallen, met een minimum van tien. Om de invloed van toevallige uitschieters (bijvoorbeeld een omvangrijk nieuwbouwproject) te verminderen en om ook kleinere stromen goed in beeld te kunnen brengen is er voor gekozen om de uitkomsten voor twee jaar bij elkaar te tellen.

Van alle huishoudens is in vrijwel alle gevallen de leeftijd van de referentiepersoon (hoofd huishouden) en de samenstelling van het huishouden bekend. Gegevens over de voltooide opleiding konden niet in alle gevallen worden gekoppeld. Voor een analyse van de selectiviteit van de verhuisstromen is dit geen belemmering. Gegevens over inkomens hebben betrekking op het jaar voorafgaand aan de verhuizing en zijn afgerond op honderdtallen. Ook dit kenmerk kon niet in alle gevallen worden gekoppeld.

Onder een verhuizing wordt door het CBS verstaan een verandering van adres, ongeacht of dit adres een woning is of een andere vorm van onderdak en ongeacht het aantal huishoudens op het adres voor en na de verhuizing.